

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

SÁNDOR, Anikó

ELTE BGGYK Fogyatékosság és Társadalmi Részvétel Intézet
sander.aniko@barczi.elte.hu
<https://orcid.org/0000-0001-7960-8294>

CSERTI-SZAUER Csilla

ELTE BGGYK Általános Gyógypedagógiai Intézet
szauer.csilla@barczi.elte.hu
<https://orcid.org/0000-0002-6433-7564>

<https://doi.org/10.31287/FT.hu.2024.1.1>

A tanulmány megjelenése: 2024. június 30.

Az önrendelkezés és társadalmi részvétel kutatásának aktuális tendenciái

Aktuális lapszámunk a fogyatékoságtudomány talán legmeghatározóbb fogalmával foglalkozik. Az *Independent Living*, vagy *Önrendelkező Életvitel* több évtizede áll a terület kutatóinak fókuszában. Úgy véljük, Adolf Ratzka, lapunk alapító testületi tagjának gondolatai, melyet az 1997-es síófoki Közös a világunk konferencián mondott el, megfelelő kindulást adnak a fogalom 21. századi keretezéséhez.

„Az *Önrendelkező Életvitel* a fogyatékosággal élő emberek filozófiája és mozgalma, akik az önrendelkezésért, az esélyegyenlőségért és az önbecsülésért dolgoznak.

Az *Önrendelkező Életvitel* nem azt jelenti, hogy mindent magunk akarunk csinálni, és nincs szükségünk senkire, vagy hogy elszigetelten akarunk élni. Az *Önrendelkező Életvitel* azt jelenti, hogy ugyanolyan választási és ellenőrzési lehetőségeket követelünk a mindennapi életünkben, mint amilyeneket a nem fogyatékos testvéreink, szomszédaink és barátaink természetesennek tartanak. Azt akarjuk, hogy a családukbán nőjünk fel, a szomszédos iskolába járjunk, ugyanazt a buszt használjuk, mint a szomszédaink, olyan munkahelyeken dolgozzunk, amelyek megfelelnek a végzettségünknek és érdeklődési körünknek, és saját családot alapítsunk. Mint mindenki

másnak, nekünk is felelősnek kell lennünk az életünkért, magunknak kell gondolkodnunk és beszélnünk. Ennek érdekében támogatnunk kell egymást, tanulnunk kell egymástól, meg kell szerveződnünk, és olyan politikai változásokért kell dolgoznunk, amelyek emberi és polgári jogaink törvényes védelméhez vezetnek.”

Reményeink szerint aktuális lapszámunk a legújabb elméleti és empirikus eredmények bemutatásával hozzájárulhat fenti célok megvalósításához. *Michael Ochieng' Otieno, Sándor Anikó és Perlusz Andrea* az összefoglaló munkájukban azt vizsgálják, hogy az elmúlt évtizedekben milyen tendenciák jellemezték a fogyatékos-ságtudományi kutatásokat a definíciók, nyelvhasználat, módszerek és megközelítések szempontjából. Bemutatják továbbá, hogy milyen források által rendelkezésre kutatási projektekre, végül felvetik azt a régóta tárgyalt dilemmát, hogy ki, kivel és kinek az érdekében végezhet fogyatékos-ságról szóló kutatásokat.

Farkas Jácint hermeneutikai elemzése a nyugati és a buddhista nézőpontok bemutatásával világít rá arra, hogy az általánosnak nevezett igazságok és emberképek napjainkban tarthatatlanok. Javaslatot tesz továbbá arra, hogy a participatív módszertanokat hogyan lehet a filozófiai-bölcseleti jellegű tárgyak oktatásában, az akadálymentesség előmozdítása céljából alkalmazni.

Gregosits Boglárka és Kalász Veronika az önrendelkező élet egyik kulcsáról, a személyi asszisztencia szolgáltatásról számol be. Participatív kutatásukban közösen vizsgálták, hogy mi jellemző a szolgáltatást felhasználó, fogyatékos munkáltatók és az asszisztenseik közötti kapcsolatokra.

Bányai Borbála és Légmán Anna empirikus tanulmánya egy átfogó hazai kutatás részeredményeit mutatja be, amelynek középpontjában az állt, hogy milyen kirekesztési mechanizmusok működnek a magyarországi intézményrendszerekben és szakpolitikákban. A szerzők fogyatékos személyekkel készült életútinterjúkon keresztül elemzik az iskolai befogadás és kirekesztés jellemzőit.

Pechan Eszter, Gereben Ferencné és Bánfalvy Csaba egy meseolvasási programról számolnak be, amely speciális gyermekotthonban élő, intellektuális fogyatékos-sággal élő gyermekek részvételével zajlott. A tapasztalatok szerint a mesék, különösen a Kagsagsuk népmese jól alkalmas arra, hogy a gyermekek szociális készségeit fejlessze, ami a későbbiekben hozzájárulhat a sikeres társadalmi részvételükhöz és önrendelkező életükhöz.

Plaszko-Pető Zsolt narratívája azt mutatja be, hogy milyen életeseményeken keresztül találta meg a szerző a Siket identitását és vált büszke kétnyelvű, kétkultúrájú személyé.

Végül, *Jenei Klára* tanulmánya a *LépÉsKÉK – Tegyük a világot az értelmi sérült emberekkel közösen, számukra is érthetővé!* című projekt keretében lezajlott tanácskozásról szól. A cikk kiemelt értéke, hogy a bevezetőt követően értelmi sérült résztvevők (*Cziráki Zsolt, Denis Schreiber, Maria Hütter-Songailo, Molnár-Gábor István, Nagy Mariann, Nevenka Kos és Tóth Éva*) beszámolóit is tartalmazza.

